

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРАВА, ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного права та порівняльного правознавства

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**на тему: «ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК
ДЖЕРЕЛО ПРАВА ПРАВ ЛЮДИНИ»**

Виконала студентка II курсу магістратури
заочної форми навчання

Галузь знань 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»

Кравченко Ольга Олександрівна

Керівник: д.ю.н., професор Ківалова Т. С.

Рецензент: д.ю.н., доцент Андрейченко С. С.

Кількість балів: _____

АНОТАЦІЯ

до магістерської роботи Кравченко О. О. на тему: «Практика Європейського суду з прав людини як джерело права прав людини»

Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновку і списку використаної літератури, що складає 115 джерел.

У роботі розкрито юридичну природу рішень ЄСПЛ як джерела права прав людини. Проаналізовано основні підходи до місця рішень ЄСПЛ в системі джерел права різних держав. Досліджено місце та значення рішень ЄСПЛ в Україні, враховуючи Закон України «Про виконання рішень та застосування практики ЄСПЛ». Розглянуто особливості застосування практики ЄСПЛ в Україні.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини, які виникають з приводу застосування практики Європейського суду з прав людини.

Предмет дослідження: застосування практики ЄСПЛ як джерела права прав людини в Україні.

Метою роботи є надання обґрунтування того, що практика Європейського суду з прав людини є джерелом права в нашій державі.

Завдання магістерської роботи:

- визначити правову природу практики Суду;
- надати аргументацію щодо підстав віднесення практики ЄСПЛ до джерел права та визначити їх місце в системі джерел права України;
- дослідити питання місця практики Суду в інших країнах-учасницях Конвенції та порівняти діяльність ЄСПЛ з іншими міжнародними судовими установами;
- дослідити питання застосування практики Європейського суду з прав людини в Україні.

Ключові слова: ЄСПЛ, рішення ЄСПЛ, джерела права, судовий прецедент, права людини, Рада Європи.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	5
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВА ПРИРОДА РІШЕНЬ ЄСПЛ	11
1.1. Загальна характеристика ЄСПЛ як органу міжнародного правосуддя	11
1.2. Основні підходи до розуміння сутності рішень ЄСПЛ	18
1.3. Виконання рішень ЄСПЛ	27
Висновки до першого розділу	35
РОЗДІЛ 2. МІСЦЕ ПРАКТИКИ ЄСПЛ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ	39
2.1. Місце рішень ЄСПЛ в розвинутих європейських державах	39
2.2. Практика ЄСПЛ як джерело європеїзації та формування європейських цінностей Ради Європи	47
2.3. Вплив практики ЄСПЛ на діяльність інших міжнародних судових органів з прав людини	54
Висновки до другого розділу	62
РОЗДІЛ 3. ЗНАЧЕННЯ РІШЕНЬ ЄСПЛ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ	66
3.1. Місце практики ЄСПЛ у правовій системі України	66
3.2. Особливості застосування практики ЄСПЛ	73
3.3. Практика ЄСПЛ щодо України	82
Висновки до третього розділу	89
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	102

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Catan and Others v. the Republic of Moldova and Russia, Judgment, App. nos. 43370/04, 8252/05, 18454/06;
2. Claudio M. Radaelli. Europeanisation: Solution or problem? / Claudio M. Radaelli. // European Integration online Papers. – 2004. – №8. – С. 1–23;
3. Implementing ECHR judgments: proportion of cases closed by member state [Електронний ресурс] // Council of Europe. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.coe.int/en/web/baku/-/implementing-echr-judgments-latest-decisions-from-the-council-of-europe-s-committee-of-ministe-3>;
4. Nicole De Silva. Individual and NGO Access to the African Court on Human and Peoples' Rights: The Latest Blow from Tanzania [Електронний ресурс] / Nicole De Silva. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ejiltalk.org/individual-and-ngo-access-to-the-african-court-on-human-and-peoples-rights-the-latest-blow-from-tanzania/>;
5. Pehontsev I. Granting of human rights to legal persons: caselaw of Ineramerican court of human rights, contrast-comparison analysis / I. Pehontsev. // Visegrad Journal on human rights. – 2018. – №1. – С. 149–154;
6. Simon J. The Europeanisation of National Policy? / Simon J., Claudio M. Radaelli. // Queen's Papers on Europeanisation. – 2004. – №1. – С. 1–22;
7. United Nations Treaty Collection [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://treaties.un.org/pages/ViewDetailsIII.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XIII-1&chapter=23&Temp=mtdsg3&clang=en*;
8. Американская Конвенция о Правах Человека. Принята Межамериканской конференцией по правам человека 22 ноября 1969 г. в

Сан-Хосе [Електронний ресурс]. – 1969. – Режим доступу до ресурсу: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/instree/Rzoas3con.html>;

9. Андрієвська Л. О. Про питання виконання рішень Європейського суду з прав людини / Л. О. Андрієвська, К. О. Очеретян. // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2017. – №6. – С. 38–41;

10. Африканская Хартия Прав Человека и Народов. Принята на встрече глав государств — членов Организации африканского единства 26 июня 1981 г. в Найроби. Вступила в силу 21 октября 1986 г. [Електронний ресурс] - - Режим доступу до ресурсу: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/instree/Rz1afchar.html>;

11. Блажівська Н. Є. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Порівняльний аспект / Н. Є. Блажівська. // Вісник Вищої ради юстиції. – 2010. – №2. – С. 83–89;

12. Блажівська Н. Є. До питання про місце рішень Європейського суду з прав людини у національній правовій системі / Н. Є. Блажівська. // Підприємництво, господарство і право. – 2018. – №4. – С. 226–230;

13. Богачова Л. Л. Вплив права Ради Європи на національну правову систему України / Л. Л. Богачова. // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2014. – №28. – С. 56–68;

14. Болдирев С. В. Проблема обов'язковості використання органом конституційної юрисдикції України практики Європейського суду з прав людини / С. В. Болдирев, Б. Ю. Ребриш. // Державне будівництво та місцеве самоврядування. – 2013. – №26. – С. 122–135;

15. Бурков А. Л. Акты судебного нормоконтроля как источник административного права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.14 / Антон Леонидович Бурков ; [науч. руковод. Д. Н. Бахрах] ; Тюменский государственный университет. – Тюмень, 2005. – 28 с.;

16. Буткевич В.Г. Еволюція критеріїв реформування Європейського Суду з прав людини (здобутки і втрати) / В. Г. Буткевич // Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування

практики Європейського суду з прав людини : зб. наук. ст. Міжнар. наук.--
практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.) / за ред. С. В. Ківалова ; НУ
«ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 23-73;

17. Буткевич О. Застосування практики та виконання Україною
рішень Європейського Суду з прав людини [Електронний ресурс] / О.
Буткевич // Лабораторія законодавчих ініціатив. – 2017. – Режим доступу
до ресурсу: [https://parlament.org.ua/wp-
content/uploads/2017/11/Propozicii_Politiki_ECHR.pdf](https://parlament.org.ua/wp-content/uploads/2017/11/Propozicii_Politiki_ECHR.pdf);

18. Буроменський М. В. Міжнародне право: Навч. посібник / М. В.
Буроменський. – Київ: Юрінком Інтер, 2006. – 336 с.;

19. Васильченко О. П. Теоретико-методологічні проблеми
визначення поняття джерел конституційного права України / Васильченко
О. П. // Вісник НТУУ "КПІ". Політологія. Соціологія. Право : збірник
наукових праць. – 2011. – № 1 (9). – С. 172–177;

20. Васильєв А. С. Теорія права і держави: Підручник / А. С.
Васильєв. – Київ: КНТ, 2010. – 464 с.;

21. Вишняков О. К. Європейський суд з прав людини як
наднаціональне утворення / О. К. Вишняков // Правове забезпечення
ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського
суду з прав людини : матер. 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 20-21
вересня 2013 р.) / за ред. С. В. Ківалова ; НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс,
2013. – С. 33-47;

22. Віденська конвенція про право міжнародних договорів ООН;
Конвенція, Міжнародний документ, Заява від 23.05.1969;

23. Гаврилюк О. Проблемні питання застосування практики
Європейського суду з прав людини національними судами / О. Гаврилюк.
// Підприємництво, господарство і право. – 2018. – №4. – С. 231–238;

24. Герасимова Е. В. Постановления Европейского суда по правам
человека в правовой системе Федеративной Республики Германия / Е. В.

Герасимова, С. В. Ширинян. // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Кант. – 2017. – №2. – С. 5–13;

25. Гончаренко О. А. Правова природа "пілотних рішень" Європейського суду з прав людини / О. А. Гончаренко. // Форум права. – 2012. – №4. – С. 243–249;

26. Грачева С. А. Обеспечение прав человека в рамках европейской и межамериканской интеграции (компаративистский анализ) / С. А. Грачева, Е. Е. Рафалюк. // Журнал российского права. – 2014. – №12. – С. 107–125;

27. Гультай М. М. Вплив практики Європейського суду з прав людини на здійснення конституційного судочинства: шляхи оптимізації / М. М. Гультай // Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : зб. наук. ст. Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 15 вересня 2012 р.) / за ред. С. В. Ківалова ; НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2012. – С. 311-324;

28. Гнатовський М. М. Європейський суд з прав людини та міжнародне гуманітарне право: захист права на життя / М. М. Гнатовський // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2011. - Вип. 100(1). - С. 95-99;

29. Дика Д. О. Правові джерела, які регулюють діяльність європейського суду з прав людини, та їх особливості / Д. О. Дика. // Часопис Київського університету права. – 2013. – №1. – С. 338–343;

30. Договір про Європейський Союз: Європейський Союз; Договір, Міжнародний документ від 07.02.1992;

31. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на правозастосовну діяльність в Україні / В. А. Завгородній. // Юридичний науковий електронний журнал. – 2017. – №5. – С. 10–14;

32. Завгородній В. А. Зарубіжний досвід виконання рішень Європейського суду з прав людини (на прикладі деяких країн Європейського Союзу) / В. А. Завгородній. // Науковий вісник

Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2013. – №1. – С. 57–64;

33. Завгородній В. А. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини / В. А. Завгородній. // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. – 2015. – №15. – С. 19–22;

34. Зубар І. В. Ефективність універсальних та регіональних міжнародно-правових механізмів захисту прав людини на сучасному етапі / І. В. Зубар, О. Б. Кучер. // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. – №4. – С. 242–247;

35. Ільков В. В. Практика Європейського суду з прав людини як джерело права у адміністративному судочинстві: загальні засади / В. В. Ільков. // Наше право. – 2017. – №2. – С. 83–89;

36. Ісмайлов К. Ю. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на систему джерел права України / К. Ю. Ісмайлов. // Держава і право. – 2011. – №51. – С. 75–80;

37. Караман І.В., Козіна В.В. Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція з прав людини та індивідуальні заяви: перше знайомство. – К.: ВАІТЕ, 2015. – 136 с.;

38. Клабан В. Сучасна система джерел права України: деякі теоретичні та практичні аспекти / В. Клабан. // Вісник Львівського університету. – 2015. – №61. – С. 24–29;

39. Кожеуров Я. С. Консультативная юрисдикция международного суда: опыт Межамериканского суда по правам человека / Я. С. Кожеуров. // Российский юридический журнал. – 2012. – №4. – С. 95–107;

40. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 04.11.1950;

41. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141;

42. Коруц У. З. Окремі питання виконання рішень Європейського суду з прав людини / У. З. Коруц. // Актуальні проблеми правознавства. – 2016. – №1. – С. 39–53;
43. Кочура О. О. Окремі аспекти виконання Україною рішень Європейського суду з прав людини / О. О. Кочура. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2015. – №32. – С. 116–121;
44. Кочура О. О. Практика та рішення Європейського суду з прав людини як джерела права в судовій практиці України / О. О. Кочура. // Форму права. – 2014. – №1. – С. 286–293;
45. Кравчук В. М. Теоретична характеристика предмета галузі конституційного права України / В. М. Кравчук. // Юридичний науковий електронний журнал. – 2015. – №1. – С. 28–31;
46. Кравчук М. В. Природа рішень Європейського суду з прав людини [Електронний ресурс] / М. В. Кравчук, Т. І. Тиханський. // Науково-практична Інтернет-конференція. – 2015 – Режим доступу до ресурсу:
http://legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1046%;
47. Кримінальний кодекс України Кодекс України; Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131;
48. Лата І. М. Місце та значення практики Європейського суду з прав людини в сучасному адміністративному судочинстві України / І. М. Лата. // Часопис Київського університету права. – 2015. – №2015. – С. 394–398;
49. Луць О. Н. Прецедентная практика органов межамериканской системы защиты прав человека в сфере региональных избирательных стандартов / О. Н. Луць. // Юридические науки: проблемы и перспективы: материалы Междунар. науч. конф. (г. Пермь, март 2012 г.). – 2012. – С. 137–146;

50. Ляшенко Н. А. Вплив рішень Європейського суду з прав людини на правову систему України / Н. А. Ляшенко. // Часопис Київського університету права. – 2015. – №2. – С. 358–363;
51. Ляшенко Н. А. Предмет рішень Європейського суду з прав людини / Н. А. Ляшенко. // Часопис Київського університету права. – 2015. – №4. – С. 374–378;
52. Мазур М. В. Прецеденти Європейського суду з прав людини в системі джерел конституційного права України / М. В. Мазур // Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 39. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2008. – С. 226-232;
53. Мазур О. Виконання рішень Європейського суду з прав людини: виклики для України в контексті зарубіжного досвіду / О. Мазур, Л. Грицаєнко. // Науковий часопис Національної академії прокуратури України. – 2019. – №1. – С. 32–41;
54. Мартинюк Р. Правова природа та юридичні характеристики актів Конституційного Суду України // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 1. – С. 3-6;
55. Марченко А. А. Прецедентний характер рішень Європейського суду з прав людини в правовій системі України / А. А. Марченко. // Митна справа. – 2013. – №6. – С. 23–28;
56. Машкова Е. В. Особенности взаимоотношений между Европейским судом по правам человека и органами конституционного правосудия Германии и Австрии: сравнительно-правовой аспект / Е. В. Машкова, Ф. М. Виттмер. // Юрист. – 2016. – №12. – С. 57–61;
57. Мукан Б. Функції урядового Уповноваженого України у справах Європейського суду з прав людини щодо виконання рішень і звітування: державно-управлінський аспект / Б. Мукан. // Збірник наукових праць. – 2015. – №43. – С. 227–235;

58. Николаев А. М. Исполнение решений Европейского суда по правам человека и Межамериканского суда по правам человека: сравнительный анализ / А. М. Николаев, М. К. Давтян. // Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения. – 2018. – №4. – С. 40–46;

59. Нуссбергер А. Совершенствование национальных механизмов эффективной реализации положений Европейской конвенции о защите прав человека и основных свобод (Доклад по Германии) / А. Нуссбергер. // Международная конференция "Совершенствование национальных механизмов эффективной имплементации Европейской конвенции по правам человека". – 2015. – С. 87–90;

60. Основной закон Федеративной Республики Германии, 23 мая 1949 г. [Электронный ресурс]. – 1949. – Режим доступа до ресурсу: https://www.1000dokumente.de/index.html?c=dokument_de&dokument=0014_gru&object=translation&st=&l=ru;

61. Паліюк В. Чи можуть судді України у своїх рішеннях посилатися на рішення Європейського суду з прав людини / В. Паліюк. // Практика Європейського суду з прав людини. Рішення. Коментарі.. – 2005. – №3. – С. 231–237;

62. Пархета А. А. Специфіка застосування рішень Європейського суду з прав людини у правовій системі України / А. А. Пархета. // Вісник Вищої ради юстиції. – 2013. – №1. – С. 117–133;

63. Питання добору кандидатів для обрання суддею Європейського суду з прав людини від України: Указ Президента України; Положення, Склад колегіального органу від 10.06.2019 № 356/2019;

64. Погребняк О. С. Рішення Європейського суду з прав людини як частина національного законодавства / О. С. Погребняк. // Актуальні проблеми держави і права. – 2014. – С. 154–161;

65. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 02 липня 2019 року по справі №916/3006/17 (Провадження № 12-278гс18);

66. Практика Європейського суду з прав людини в діяльності органів прокуратури і суду: виклики та перспективи: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (13 червня 2018 року); уклад: Мінченко С.І., Попов Г.В., Гладун О.З., Плотнікова В.П., Барандич С.П. – Київ: Національна академія прокуратури України, 2018. – 206 с.;

67. Практика Європейського суду з прав людини як джерело національного права: матеріали круглого столу (м. Дніпро, 24 листоп. 2017 р.); уклад.: д-р юрид. наук, доц. А.М. Кучук; канд. юрид. наук, доц. О.О. Орлова. – Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2017. – 100 с.;

68. Про Державний бюджет України на 2020 рік: Закон України; Бюджет, Розподіл, Перелік від 14.11.2019 № 294-IX // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 5, ст.31;

69. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13.07.2017 № 2136-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 35, ст.376;

70. Про виконавче провадження: Закон України; Перелік від 02.06.2016 № 1404-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2016, № 30, ст.542;

71. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2006, N 30, ст.260;

72. Про гарантії держави щодо виконання судових рішень: Закон України від 05.06.2012 № 4901-VI // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 17, ст.158;

73. Про застосування судами міжнародних договорів України при здійсненні правосуддя: Вищий спеціалізований суд; Постанова від 19.12.2014 № 13;

74. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 50, ст.540;

75. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 39, ст.383;

76. Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів N 2, 4, 7 та 11 до Конвенції: Закон України від 17.07.1997 № 475/97-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1997, N 40, ст.263;

77. Протокол N 11, який передбачає перебудову контрольного механізму, створеного Конвенцією про захист прав і основних свобод людини: Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 11.05.1994 № 11;

78. Протокол N 14 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, який змінює контрольну систему Конвенції: Рада Європи; Протокол, Міжнародний документ від 13.05.2004 № 14;

79. Рабінович П. Практика Страсбургського суду як орієнтир діяльності конституційних судів з імплементації європейських стандартів прав людини/ П. Рабінович // Вісник Конституційного Суду України. – 2005. – № 6. – С. 34 – 40;

80. Регламент Європейського суду з прав людини: Міжнародні суди, Рада Європи, Європейський суд з прав людини; Регламент від 04.11.1998;

81. Решота В. В. Співвідношення міжнародних договорів з іншими джерелами адміністративного права / В. В. Решота. // Порівняльно-аналітичне право. – 2018. – №1. – С. 205–208;

82. Решота В. Основні підходи до визначення поняття "джерело адміністративного права" / В. Решота // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Юридичні науки. - 2016. - № 855. - С. 100-108;

83. Роговик О. Д. Історія розвитку африканської системи захисту прав людини в 1979-2002 рр. / О. Д. Роговик. // Право і суспільство. – 2015. – С. 44–50;

84. Рішення Палати у справі "Ганновер проти Німеччини": Рада Європи, Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, Комюніке від 24.06.2004;

85. Рішення Першого сенату Конституційного Суду України у справі за конституційною скаргою Товариства з обмеженою відповідальністю „Укркава“ щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини першої статті 88 Закону України „Про нотаріат“: Рішення Конституційного суду України від 01.07.2020 № 7-р(І)/2020;

86. Савельєв Є. Європейська інтеграція чи європеїзація? / Євген Савельєв. // Журнал європейської економіки. – 2007. – №7. – С. 3–5;

87. Сащенко М. І. Рішення ЄСПЛ як частина національного законодавства: проблемні питання, що виникають при виконанні та шляхи їх вирішення / М. І. Сащенко. // Молодий вчений. – 2018. – №11. – С. 131–134;

88. Севостьянова Н. І. Імплементация Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод – міжнародний досвід та уроки для України / Н. І. Севостьянова // Правове забезпечення ефективного виконання рішень і застосування практики Європейського суду з прав людини : матер. 2-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 20-21 вересня 2013 р.) / за ред. С. В. Ківалова ; НУ «ОЮА». – Одеса : Фенікс, 2013. – С. 334-348;

89. Синицин П. М. Окремі аспекти застосування європейської конвенції з прав людини шляхом використання рішень Європейського суду з прав людини конституційними судами / П. М. Синицин. // Конституційно-правові академічні студії. – 2017. – №4. – С. 12–18;

90. Синицин П. М. Рішення Європейського суду з прав людини як джерело конституційного права України / П. М. Синицин. // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. – 2019. – №5. – С. 19–23;
91. Слабак М. М. Класифікація цінностей у праві (за матеріалами практики Страсбурзького суду) / М. М. Слабак. // Науковий вісник. – 2014. – №3. – С. 21–30;
92. Слабак М. М. Практика європейського суду з прав людини: спроба аксіологічного аналізу (за матеріалами справи фон Ганновер проти Німеччини) / М. М. Слабак. // Форму права. – 2014. – №2. – С. 409–415;
93. Соловйов О. В. Фактична нормативність рішень Європейського суду з прав людини і чинники, що її обумовлюють [Електронний ресурс] / О. В. Соловйов // Права людини в Україні. – 2006. – Режим доступу до ресурсу: <http://khrp.org/index.php?id=1154523190>;
94. Справа "Юрій Миколайович Іванов проти України" (Заява N 40450/04): Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа від 15.10.2009;
95. Справа «Бочан проти України (№ 2)» (Заява № 22251/08): Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, від 05.02.2015;
96. Справа «Дземюк проти України» (Заява № 42488/02): Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, Заява від 04.09.2014;
97. Справа «Олександр Волков проти України» (Заява № 21722/11): Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, від 09.01.2013;
98. Справа «Полях та інші проти України» (Заява № 58812/15 та 4 інші заяви): Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа, від 17.10.2019;
99. Справа Лінгенса (12/1984/84/131): Рада Європи, Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Справа, Рішення від 08.07.1986;

100. Справа “Бурмич та інші проти України” (Заява № 46852/13 та інші): Європейський суд з прав людини, Міжнародні суди; Рішення, Справа від 01.12.2017;

101. Статут Ради Європи: Рада Європи; Статут, Міжнародний документ від 05.05.1949;

102. Султанов А. Р. Влияние на право России Конвенции о защите прав человека и основных свобод и прецедентов Европейского Суда по правам человека / А. Р. Султанов. // Журнал российского права. – 2007. – №12. – С. 85–92;

103. Сіваш О. М. Африканська хартія прав людини і прав народів та її контрольний механізм / О. М. Сіваш // Правові засади гарантування та захисту прав і свобод людини і громадянина : зб. тез наук. доп. і повідомл. II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 6 груд. 2013 р.). – Харків, 2013. – С. 245–248;

104. Тополь Ю. О. Джерело та форма права: поняття, зміст, проблема співвідношення / Ю. О. Тополь // Університетські наукові записки. - 2012. - № 1. - С. 145-151;

105. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: Угода, Міжнародний документ від 27.06.2014;

106. Удовиченко В. А. Застосування практики Європейського суду з прав людини як джерела кримінального процесу України / В. А. Удовиченко. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – №29. – С. 204–207;

107. Федеральный Конституционный Суд ФРГ: дело Гёргиюлю. // Дайджест Публичного Права. – 2015. – №4. – С. 81–105;

108. Фулей Т. І. Збірник витягів з рішень Європейського суду з прав людини, рекомендованих для вивчення при підготовці до письмового анонімного тестування у межах іспиту для кваліфікаційного оцінювання

суддів на відповідність займаній посаді / Т. І. Фулей, О. М. Кучів. // Національна школа суддів України. – 2018. – 84 с.;

109. Фулей Т. І. Право на повагу до приватного і сімейного життя: ключові рішення ЄСПЛ щодо України [Електронний ресурс] / Т. І. Фулей, О. М. Кучів // Національна школа суддів України – Режим доступу до ресурсу:

http://www.nsj.gov.ua/files/1562070664%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%B7%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B2%D0%B8%D1%82%D1%8F%D0%B3%D1%96%D0%B2_%D0%BF%D0%BE_%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82i_8_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86ii%D1%81%D0%B0%D0%B9%D1%82.pdf;

110. Шевчук С. В. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні / С. В. Шевчук. // Монографія. - К.: Реферат. – 2007. – С. 640;

111. Шевчук С. Узгодженість практики Європейського суду з прав людини та Конституційного Суду України / С. Шевчук. // Вісник Конституційного Суду України. – 2011. – №4. – С. 122–130;

112. Шершеневич Г.Ф. Избранное: В 6 т. Т. 4 включая Общую теорию права / Вступ. слово, сост.: П.В. Крашенинников. - М.: Статут, 2016;

113. Шестопалова Л. М. Теорія права та держави / Л. М. Шестопалова. – Київ, 2011;

114. Шуміло І. А. Міжнародна система захисту прав людини / І. А. Шуміло. – Київ: «ФОП Голембовська О.О.», 2018. – 168 с.;

115. Юрчишин В. Д. Практика Європейського суду з прав людини як джерело права: колізії у національному законодавстві та шляхи їх вирішення / В. Д. Юрчишин. // Наукові праці НУ ОЮА. – 2012. – С. 47–55.